

ORTADOĞU GÜNDEMİ

23-29 Kasım 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Birleşmiş Milletler (BM) Suriye Özel Temsilcisi Yardımcısı Khawla Matar, Suriye Anayasa Komitesinin “küçük grup” üyelerinin 30 Kasım - 4 Aralık tarihleri arasında Cenevre’de toplanmayı planladığını açıkladı. BM Güvenlik Konseyini siyasi süreç hakkında bilgilendiren Khawla Matar Anayasa Komitesinin, Suriye krizini tek başına çözemeyeceğini ve bu nedenle Suriyeli tarafların ve uluslararası aktörlerin komitenin çalışmalarını desteklemesi gerektiğini söyledi. Tutukluların serbest bırakılması konusunda istenilen ilerlemeyi kaydedemediklerini ifade eden Matar, tutuklu ve kayıplar sorununun taraflar arasında güven inşası için son derece önemli olduğuna dikkat çekti. Matar, Komitenin bir sonraki toplantısının ise gelecek yıl ocak ayında yapılmasının beklendiğini belirtti.¹

Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Suriye kriziyle ilgili Dışişleri Bakanlıklarından üst düzey yetkililerin katıldığı bir toplantı düzenledi. Mısır Dışişleri Bakanlığında yapılan yazılı açıklamaya göre söz konusu ülkelerden üst düzey yetkililerin katıldığı istişare toplantısında, Suriye’nin Arap kimliğinin korunması ve ülkede yaşanan son gelişmeler ele alındı.² Ürdün Dışişleri Bakanlığının açıklamasında da Ürdün, Mısır, Suudi Arabistan ve BAE’den yetkililerin, Suriye krizinin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) 2254 sayılı kararı doğrultusunda çözümü için sarf edilen çabaların desteklenmesi konusunu görüştüğü ifade edildi.³ Her iki açıklamada da toplantının kimin çağrısı üzerine ve nerede gerçekleştiği bilgisine yer verilmemesi dikkat çekti. Suriye rejiminden de konuyla ilgili açıklama yapılmadı.

Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) Başkanı Dr. Nasır Hariri, yeni anayasa çalışmaları yapacak komisyona terör örgütü PKK’nın Suriye uzantısı PYD/YPG’nin dâhil edilmesi için birçok ülkenin baskı yaptığını belirterek PKK’yı hiçbir şekilde masaya oturtmayacaklarını söyledi. SMDK çevrimiçi toplantısında Suriye’deki siyasi durum ve sahadaki son gelişmeler, anayasa çalışmaları, Rusya’nın Suriye politikası ve Türkiye’deki Suriyelilerin sorunları, TSK’nın özgürleştirdiği bölgelere sığınmacıların dönüşü konuları ele alındı. Başkan Dr. Nasır Hariri, Rusya’nın geçen günlerde yaptığı mültecilerin geri dönüşü ile ilgili konferans çağrısının tamamen siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamak amacı güttüğünü vurguladı. Rusya ve rejimin askerî çözümden başka tavır sergilemediğine işaret eden Hariri, 30 Kasım’da toplanacak Anayasa Komisyonundan kesin çözüm beklemediklerini kaydetti.⁴

1 <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/4th-session-of-syrian-constitutional-committee-to-begin-monday-in-geneva>

2 <https://www.egypttoday.com/Article/1/94700/Egypt-Saudi-Arabia-UAE-Jordan-discuss-ways-to-resolve-Syrian>

3 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/395672/Egypt/Politics-/Egypt,-Saudi-Arabia,-UAE,-and-Jordan-discuss-lates.aspx>

4 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/smdk-baskani-dr-nasir-hariri-pkk-ile-iltgili-bircok-ulke-tarafindan-baskiyamaruz-kaliyoruz/2053329>

• Suriye Rejimi

Suriye Devlet Başkanlığı Ofisi tarafından yapılan açıklamaya göre, Beşar Esad yaklaşık bir hafta önce ölen Velid Muallim'in yerine Faysal Mikdad'ı yeni dışişleri bakanı olarak atadı. Ofis, Suriye'nin Birleşmiş Milletler (BM) Elçisi Beşar Caferi'nin dışişleri bakan yardımcılığına atadığını ve BM görevindeki yerini BM Kimyasal Silahlar Gözlemci Elçisi Bassam Sabbagh'ın alacağını aktardı.⁵

Beşar Esad, Velid Muallim'in vefatı sonrası görevi devralan yeni Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad'ın yemin töreninde bakanlığın görevleri hakkında açıklamalar yaptı. Esad "Suriyeli sığınmacıların vatanlarına dönme ve onlar için şehir ve kasabalarda uygun yaşam koşulları sağlama sürecinin hızlandırılması için dost ülkelerle koordinasyonun sağlanması gerekir." şeklinde konuştu.⁶

• Fırat'ın Doğusu

SDG'nin sözde Genel Komutanı Mazlum Kobani bir açıklama yaparak yapılan bir anlaşma sonucunda PKK kadrolarının Suriye'den çekilmeye başladığını iddia etti. Uluslararası Kriz Grubu'nun Suriye'nin kuzeydoğusuna yönelik yayınladığı bir raporda, Kobani'nin açıklamalarına yer verildi. Suriye'de PKK tarafından eğitilen ve Suriyeli olmayan kişilerin IŞİD saldırıları döneminde ihtiyaç duyulduğu için binlerce PKK'nın bölgeye geçtiğini itiraf etti.⁷

Uluslararası Koalisyon Güçleri Ortak Operasyonlar Komutan Yardımcısı General Kevin Copey, Rimelan bölgesinde SDG temsilcileriyle bir basın toplantısı düzenledi. Copey, Peşmerge Güçleri, SDG ve Irak ordusuyla birlikte IŞİD'i bitireceklerini ifade ederek terör tehdidini bu şekilde ortadan kaldıracaklarını iddia etti. Copey, Irak ve Suriye'de istikrarı sağlamak için Peşmerge, SDG ve Irak güçlerine destek vermeye devam edeceklerini duyurdu. Ayrıca, IŞİD sonrası döneme hazırlık için Irak ve Suriye'de 120 binden fazla güvenlik gücü mensubunu eğittiklerini de sözlerine ekledi.⁸

Rasulayn ilçesinin güneyindeki Mebruke beldesine bağlı Tel Ceneb köyünde, bombalı araçla Suriye Milli Ordusu (SMO) kontrol noktasına terör saldırısı düzenlendi. Saldırı sonucunda SMO'dan 2 asker hayatını kaybederken 2 kişi de yaralandı. Bomba yüklü aracın şoförünün akıbeti bilinmiyor. Saldırıyla ilgili inceleme başlatan yerel güvenlik güçleri, eylemin terör örgütü YPG/PKK tarafından düzenlendiği ihtimali üzerinden duruyor.⁹

SMO bileşenleri, Barış Pınarı Harekâtı ile terör örgütü YPG/PKK'dan temizlenen bölgelerde askerî gruplar arasındaki iletişimi ve sahadaki güvenliğini daha da güçlendirmek için Tel Ab-

5 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/22/syria-names-faisal-mekdad-new-fm-after-walid-al-moallem-dies>

6 <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/202011261043297584-esad-siginmaci-sorununun-cozulmesi-icin-dost-ulkelerle-koordinasyon-gerekli/>

7 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/579d5427-2a42-400e-92f6-287373193164>

8 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/862d60bf-12f8-401b-bac5-00303a75d73e>

9 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rasulaynda-smo-kontrol-noktasinda-bombali-aracla-saldiri-2-olu-2-yarali-/2057869>

yad ilçesinde bir araya geldi. 3. Kolordu Komutanlarından Ebu Muhammed Ferruh, gruplar arasında iletişimi ve güvenlik ağını daha da güçlendirmek amacıyla toplantı gerçekleştirdiklerini söyledi. Geçen yıl icra edilen Barış Pınarı Harekâtı sonrası ilk defa böyle bir toplantı düzenlediklerini ifade eden Ferruh, faydalı geçen toplantının rutin bir hâle getirileceğini belirtti. Ferruh "Toplantıda bölgedeki mevcut barışı, huzuru ve istikrarı bozmaya çalışan terör örgütü YPG'ye karşı alınacak ek tedbirler masaya yatırıldı." diye konuştu.¹⁰

Özbekistan Başbakanı Danışmanı Mehridin Khairiddinov ve beraberindeki heyet, Suriye'nin kuzeyinde terör örgütü YPG'nin sözde Dış İlişkiler Bürosu Eşbaşkanı Abdülkerim Ömer'i ziyaret etti. Yapılan görüşmenin detaylarına yönelik bir açıklama yapılmadı.¹¹

Millî Savunma Bakanlığı (MSB), Barış Pınarı bölgesine saldırı girişiminde bulunan 17 PKK/YPG'li teröristin etkisiz hâle getirildiğini bildirdi. MSB'den yapılan açıklamada, Barış Pınarı bölgesine yönelik bir sızma girişiminin daha başarılı şekilde önlendiği belirtildi.¹²

• Fırat Kalkanı/Afrin Bölgesi

Suriye'nin Halep kentinin doğusundaki El Bab ilçe merkezinde bir araca yerleştirilen bomba infilak etti. Patlamada 5 kişi hayatını kaybetti ve 18 kişi de yaralandı. Yaralılar, sağlık ekipleri tarafından hastaneye kaldırıldı. Patlama nedeniyle çevredeki ev, araç ve mağazalarda büyük maddi hasar meydana geldi.¹³

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım el-Araci, ABD'nin Bağdat Büyükelçisi ile Sincar Anlaşması'nı görüştü. Araci, bölgede yaşanan güncel siyasi ve güvenlik durumlarını tartıştı. Ayrıca terörle mücadele kapsamında istihbarat bilgilerinin paylaşılması gerekliliğini vurguladı.¹⁴

Sadr Hareketi Lideri Mukteda el-Sadr önümüzdeki haziran ayında yapılacak genel seçimleri kazanarak mecliste çoğunluğu elde edip hükûmeti kurmak istediğini vurguladı. Geçen yıl hükûmet karşıtı protestoların merkezi hâline gelen Tahrir Meydanı'nda binlerce yandaşına konuşan Sadr, grubu ile parlamento çatısı altında vatani savunmak istediğini söyledi.¹⁵

Irak'ın başkenti Bağdat'ta Sadr Hareketi Lideri Mukteda el-Sadr yanlısı binlerce kişi, 27 Kasım 2020 tarihinde cuma namazı sonrası liderlerinin erken seçime katılmaları çağrısına des-

10 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/smo-bilesenlerinden-tel-abyad-ilcesinde-koordinasyon-toplantisi/2057182>

11 <https://www.dailysabah.com/politics/war-on-terror/high-level-uzbek-delegation-visits-ypg-terrorists-in-northern-syria>

12 <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkey-neutralizes-17-ypg-pkk-terrorists-in-nsyria/2055043>

13 <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/5-killed-18-injured-in-terrorist-attack-in-syrias-al-bab>

14 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iraqi-National-Security-Adviser-meets-the-US-ambassador-to-Iraq>

15 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2650646/mukteda-el-sadr-se%C3%A7imleri-kazanmak-istiyoruz>

tek gösterisi düzenledi.¹⁶ Ülkenin güneyindeki Nasiriye kentinde dün Şii din adamı Mukteda Sadr'ın destekçilerinden oluşan göstericiler ile yolsuzluğa karşı olan halk hareketindeki aktivistler arasında¹⁷ çıkan çatışmalarda en az 16 kişi hayatını kaybetti, onlarca kişi de yaralandı.¹⁸

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin'in Rusya'nın başkenti Moskova'da bir araya gelerek iki ülke arasındaki askerî iş birliği konusunu görüştikleri belirtildi. Lavrov ve Hüseyin'in yaptıkları görüşme sonrasında basın toplantısı düzenledikleri kaydedildi. Buna göre Lavrov, Rusya'nın terörle mücadele de dâhil olmak üzere Irak'ın askerî donanımında önemli bir rol oynadığını ve Irak'ın silah ihtiyacını karşılamaya istekli olduklarını ifade etti. Bakan Hüseyin ise iki ülkenin petrol ve gaz endüstrisi, sağlık ve ticaret dâhil olmak üzere 14 farklı alanda anlaşma imzalayacaklarını söyledi.¹⁹ Ayrıca Hüseyin yaptığı açıklamada, İsrail ile normalleşme teklifi sunulmadığını ve Filistin meselesinin Irak'ın yalnızca dış politikası değil aynı zamanda iç politikasının bir parçası olduğunu söyledi.²⁰

Kore Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının terör örgütü IŞİD'den kurtulan bölgelerdeki istikrar faaliyetlerini desteklemek için Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) beş milyon ABD doları ek destek sunacağı bildirildi. Bu bağlamda Kore Cumhuriyeti'nin Irak Büyükelçisi Jang Kyung-Wook yaptığı açıklamada, Irak'a yapılan yardımların ana önceliklerinden birinin terör örgütü IŞİD'den kurtarılan bölgelere geri dönen kişilere destek vermek olduğunu belirtirken bu kişilerin hayatlarını yeniden kurmalarına ve sosyal uyum sağlamalarına yardımcı olmak için UNDP ile birlikte çalışmaya devam edeceklerini söyledi.²¹

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) 18 Kasım 2020 tarihinden itibaren içlerinde Irak'ın da yer aldığı sekiz Arap ülkesinin vatandaşlarına yeni vize verilmesini bir sonraki duyuruya kadar askıya almıştı. Bunun üzerine Irak'ın eski Başbakanı Nuri el-Maliki liderliğindeki Kanun Devleti Koalisyonu Milletvekili Mansur Beyci yaptığı açıklamada "Yaşananlar üzerine BAE Bağdat Büyükelçisi Dışişleri Bakanlığı'na çağrılarak nota verilmeli." dedi.²²

Irak Başbakanı ve Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Mustafa el-Kazımi, barışçıl protestocular, devlet kurumları ve özel mülkiyetleri korumanın yanı sıra fitneye yol açacak tüm eylemlerin önünü kesmek için hükûmette "Acil Durum Kriz Ekibi" isimli bir üst komite kurulacağını bildirdi.²³

¹⁶ <https://www.basnews.com/tr/babat/651387>

¹⁷ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2652116/irak'ta-sadr-taraftarlari-ve-aktivistler-arasinda-catismada-olum-sayisi-6'ya>

¹⁸ <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50842/Iraq-16-People-Killed-in-Clash-Between-Sadr-Supporters-and-Protestors>

¹⁹ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/russia-iraq-discuss-military-cooperation/2055777>

²⁰ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2648446/irak-'israil-ile-normallestirme-yok>

²¹ <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50800/Republic-of-Korea-Extends-Support-to-Stabilization-Efforts-in-Iraq>

²² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-tan-bae-ye-vize-tepkisi/2059636>

²³ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2653356/irak-basbakani-barisçil-protestocular-ve-devlet-kurumlarini-korumak-icin-üst>

• Güvenlik

Haşdi Şaabi Kerkük'te bir terör örgütü IŞİD liderini ve iki teröristi tutukladı. Açıklamada, iki teröristin soruşturmada güvenlik görevlilerine terör örgütü mensuplarının isimlerini ve yerlerini itiraf ettikleri belirtildi.²⁴

Irak Silahlı Kuvvetler Genel Komutanlığı Sözcüsü Tümgeneral Yahya Resul, Irak Anti Terör güçlerinin uzun süreli takip ve istihbarat kurumuyla iş birliği sayesinde terör örgütü IŞİD'in Genel Örgütlenme Koordinasyon Sorumlusu Ebu Nebe'nin Bağdat Havalimanı'nda yakalandığını duyurdu.²⁵

Ortak Operasyonlar Komutanlığı Komutan Yardımcısı Abdülemir Şammari, Federal Polis Teşkilatı Başkanı Cafer Battat ile Kara ve Hudut Komutanlığı Komutanı Hamid Şatri, Sincar Anlaşması'nın uygulanmasını denetlemek ve yerinde izlemek için Musul'a gitti. Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı Sözcüsü Tahsin Hafaci, Sincar'da Irak bayrağı dışında hiçbir bayrağın dalgalanmayacağını ve hükûmete bağlı olmayan hiçbir büronun açılmayacağını altını çizdi.²⁶

Sincar ilçesinde terör örgütü PKK destekçileri tarafından Şammari aşiretinin katillerinin serbest bırakılması çağrısında bulunan bir gösteri düzenlendi. Göstericiler, kendilerinin karar-gâh olarak kullandığı eski polis binasında kalmasını talep etti.²⁷ Şammari kabilesinden üç kişi Sincar ilçesi yakınlarında silahlı kişilerce öldürüldü. Aşiret, olayların ardından PKK'yi suçladı.

Terör örgütü IŞİD üyelerinin Irak'ın Selahaddin vilayetine bağlı Samarra'nın güneyinde saldırıya çalıştıkları ve bu saldırının Haşdi Şaabi güçleri tarafından düzenlenen geniş çaplı bir operasyonla engellendiği bildirildi.²⁸ Ayrıca Haşdi Şaabi ve Irak güçleri geçenlerde birlikte düzenledikleri bir operasyonda, terör örgütü IŞİD'in Anbar vilayetinin batısındaki mevzilerini hedef almıştı.

• Ekonomi

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) Ortadoğu ve Afrika Daire Başkanı Bülent Korkmaz başkanlığındaki heyet, Necef ve Kerbela'ya çalışma ziyareti gerçekleştirdi. TİKA heyeti, Necef'te Hazreti Ali Türbesi Mütevelli Heyeti Başkanı Hacı Yusuf Radi ve Kerbela'daki Hazreti Hüseyin Türbesi Mütevelli Heyeti Başkan Yardımcısı Seyit Afzal el-Şami ile bir araya gelerek ortak iş birliği alanlarını görüştü.²⁹

24 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/An-ISIS-leader-arrested-in-Kirkuk>

25 <https://www.basnews.com/tr/babat/650417>

26 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sincar-kaymakami-halil-sincardaki-yasa-disi-gruplara-pkk-ait-bazi-bayraklar-indirildi/2058137>

27 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/PKK-supporters-demonstrate-in-Sinjar-demanding-the-release-of-AL-Shammari-killers>

28 <https://tr.mehrnews.com/news/1890727/IŞİD-in-Samarra-ya-saldırısı-Haşdi-Şabi-güçlerince-önlendi>

29 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tika-dan-necef-ve-kerbela-ya-calisma-ziyareti/2059286>

İran Gümrük İdaresi Sözcüsü Ruhullah Latifi, Irak'ın İran malları için 21 Mart-21 Kasım 2020 tarihleri arasında en çok tercih edilen varış noktası olduğunu açıkladı. Latifi bu tarihler arasında İran'ın Irak'a 5.353 milyar dolarlık ihracat yaptığını ve bu miktarın ülke ihracatının toplam değerinin %25'ine denk geldiğini bildirdi.³⁰

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterinin Irak Özel Temsilcisi Jeanine Hennis-Plasschaert, BM Güvenlik Konseyine yaptığı konuşmada Irak hükûmetine çağrıda bulunarak İK-BY'de yer alan memurların maaşlarının ödenmesini dile getirdi. Ayrıca Hennis-Plasschaert, Irak'taki son siyasi gelişmeleri ana hatlarıyla belirterek ülkedeki ekonomik durumun sıkıntılı olmaya devam ettiğinin altını çizdi.³¹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Dikar'daki sağlık kaynaklarının aktardığına göre, Nasiriye kentinde cuma günü meydana gelen olaylarda ölenlerin sayısı 16'ya yükselirken 90 kişi yaralandı. Yaralılardan 75 kişi delici kesici aletlerle, 15 kişi de mermilerle hedef alındı. Gösteri grupları, Şii dinî mercii Ayetullah Ali el-Sistani'ye "Gençlerin canlarını koruma, ortadaki açık beyanatlarla suçlu milisleri yasal olarak cezalandırma, hükûmete baskı uygulama" çağrısında bulunurken Birleşmiş Milletler (BM)'den de bu zorlu krizden çıkış yolu bulma ve acilen müdahale etme talebinde bulundular.³²

Irak hükûmeti, yılın başında İKBY ile koordineli bir şekilde tüm göçmen kamplarının kapatılacağı ve insanların evlerine dönmesinin sağlanacağını duyurmuştu. Irak Bakanlar Kurulu toplantısı ardından Irak Kültür Bakanı Hasan Nazım alınan kararlara ilişkin açıklama yaptı. Nazım, bir ay içerisinde 25.000 göçmenin evine döneceğini ve önümüzdeki hafta Selahaddin vilayetinde bulunan üç göçmen kampının kapatılarak göçmen krizinin son bulacağını bildirdi. Ayrıca Nazım yaptığı açıklamada, hâlihazırda Irak'ın Ninova, Kerkük, Diyala ve Anbar vilayetlerinde altı göçmen kampının bulunduğunu belirtti.³³

Kerkük Operasyonlar Komutanı Korgeneral Saad Harbiye, Irak'ın Kerkük vilayetinin güneyinde yer alan Reşad nahiyesi yakınlarında terör örgütü IŞİD tarafından öldürüldükleri iddia edilen 50 kişiye ait cesedin yer aldığı toplu bir mezar bulunduğunu açıkladı. Harbiye, toplu mezarın Irak Federal Polis Gücü'nün operasyonları sırasında ortaya çıktığını aktardı.³⁴

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Ankara'da, Irak Türkmen Cephesi (ITC) Türkiye Temsilciliğinin ev sahipliğinde Musul – Tela-

30 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/28112020>

31 <https://www.kurdistan24.net/en/news/826cc68a-9204-4554-b286-92a329013768>

32 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2653586/sadr-yanlısı-milislerin-saldırısına-uğrayan-nasiriye'deki-göstericiler-sistani>

33 <https://www.basnews.com/tr/babat/650840>

34 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkukte-50-kisiye-ait-cesedin-yer-aldigi-toplu-mezar-bulundu/2052679>

fer Ayanlar ve Aydınlar Meclisi'nin 1. Kurultayı gerçekleştirildi. Kurultay'a katılan ITC Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, kurultaya katılan 103 delegeye yönelik bir konuşma gerçekleştirdi. Telafer başta olmak üzere Musul'daki Türkmenlerin sorunlarının çözümüne dair çalışmak ve Türkmenlerin haklarını savunmakta son derece önemli bir görev üstlendiklerini belirten Salihi, kendilerinin de her türlü desteği vermeye hazır olduklarını bildirdi. Irak Türkmenleri için "Türkiye uzantısı" diyenlere tepki gösteren Salihi, "Türkiye'nin uzantısı olmamızda ne sakınca var? Irak'taki Sünniler de Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkelerine bağlılar; Şiiiler İran'a bağlı... Neden kimse bunu konuşmuyor?" açıklamasında bulundu. Tüzük oylaması sırasında en fazla oyu alan Vadullah Kabak'ın ise Musul – Telafer Ayanlar ve Aydınlar Meclisinin Başkanı seçildi.³⁵

IKBY Etnik ve Dinî Unsurlardan Sorumlu Bakan Aydın Maruf, Irak merkezî hükûmeti ile IKBY hükûmeti arasında imzalanan Sincar Anlaşması'na yönelik açıklama yaptı. Sosyal medya hesabından paylaşımda bulunan Maruf, Sincar Anlaşması'nda ilk adımın uygulandığını açıkladı. Sincar'da yasa dışı grupların binalarında asılı olan bayrakların indirildiğini ve yerlerine Irak bayrağı asıldığını aktardı.³⁶

Irak medyasında çıkan haberlerde hâlihazırda Kerkük Valiliğini vekâleten yürüten Rakan Said Cuburi'nin parlamentoda yemin ederek vekillik görevine başlayacağı, Cuburi'den boşalan vali vekili görevine ise Türkmen bir ismin atanacağı iddia edildi. Medyada yer alan haberlere göre Kerkük'teki Arap siyasilerin Türkmen siyasiler ile anlaşması neticesinde ortak bir karar alındığı, 21 Haziran 2021'deki erken seçimlere dek Cuburi'nin yerine Kerkük Merkez Kaymakam Vekili Türkmen Falah Halil Yaycı'nın görev yapacağı öne sürüldü.³⁷

Medyada yer alan Türkmen bir ismin Kerkük Vali Vekili olacağı iddialarının ardından açıklama yapan KYB Eş Başkanı Bafel Talabani, Türkmen bir ismin Kerkük Valiliğinde görevlendirilmesinin oldukça zor olduğunu açıkladı.³⁸

Irak Kalkınma ve Belediyeler Bakanlığında Araştırma Dairesi Genel Müdürü ve ITC Yürütme Kurulu Sekreteri Murat Gedik hayatını kaybetti. Geçtiğimiz ay Irak'ta geçirdiği trafik kazası sonrası ağır yaralanarak tedavisi için Türkiye'ye getirilen Gedik'in, 29 Kasım'da vefat ettiği bildirildi.³⁹

• **üvenlik**

Haşdi Şaabi tarafından yapılan açıklamada, Haşdi Şaabi'nin Kerkük ve Selahattin'deki güçlerinin düzenlediği operasyonda terör örgütü IŞİD'in "askerî idare sorumlusunun" yakalandığı bildirildi. Kerkük İstihbarat Müdürlüğü tarafından yapılan bir diğer açıklamada ise Terörle

35 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/3864832743550364>

36 https://twitter.com/aydn_maruf/status/1332436618184155142?s=20

37 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/251120203>

38 https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/30112020?fbclid=IwAR35gYmJZL_h-Eh8gdUWpElmG8rT1JebTyBdPovmyM5OY57FK7XZHyec7k

39 <http://www.turkmenelihat.net/turkmeneli/item/20536-itc-yurutme-kurulu-sekreteri-murat-abdulvahit-hayatini-kaybetti.html>

Mücadele Yasası'nın 4. maddesi kapsamında haklarında tutuklama kararı bulunan iki IŞİD'li teröristin gerçekleştirilen operasyon neticesinde yakalandığı belirtildi. Yakalanan iki teröristin, Irak güvenlik güçlerinin konumu ve merkezlerine ait bilgileri terör örgütüne bildirdiklerini itiraf ettikleri aktarıldı.⁴⁰

Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanı Saad Harbiye, Kerkük Seçim Komiserliği Yetkilileri ve Kerkük idari yönetiminden sorumlu daire müdürleri erken seçimlere yönelik bir toplantı düzenledi. Toplantı sonrası açıklama yapan Harbiye, görüşmede Kerkük'teki seçimlerin şeffaflığının yanı sıra seçim merkezlerinin ve Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliğine bağlı ekiplerin korunmasını yollarını değerlendirdiklerini belirtti. Kerkük'ün 3 seçim bölgesine ayrıldığını dile getiren Harbiye, seçimlerin güvenliğinin temin edilmesi için gereken güvenlik planları hazırladıklarını da kaydetti. Harbiye, 6 Haziran 2021'deki seçimlerin başarısı için güvenlik güçlerinin Kerkük'ün tüm etnik gruplarıyla eşit mesafede durduğunu da belirtti.⁴¹

• Sağlık & Sosyal Hayat

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı'ndan (TİKA) bir heyet, Irak'ın Kerkük kentinde Osmanlı döneminden kalan tarihî mekanları ziyaret ederek incelemelerde bulundu. Restorasyonu TİKA tarafından yapılan Kerkük Kayseri Çarşısı'nı ziyaret ettiklerini belirten TİKA Ortadoğu ve Afrika Daire Başkanı Bülent Korkmaz; Kerkük Kalesi, Nakışlı Minareli Cami ve Osmanlı Kışlası'nda da incelemelerde bulduklarını kaydetti. Kentte sadece restorasyon çalışmaları değil birçok üretim ve gelir getirici projeler de yapmak istediklerini dile getiren Korkmaz, özellikle alt gelir gruplarına yönelik projeler hakkında Kerkük'teki yerel makamlarla birlikte çalışma konusunda mutabık kaldıklarını aktardı. Korkmaz ayrıca Kerkük'teki tarihî mirasa bütçelerinin yettiği kadar katkı sağlamaya çalışacaklarını söyledi.⁴²

Irak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada Kerkük'te koronavirüs (Covid-19) vaka sayılarının rekor seviyeye ulaştığı açıklandı. Kerkük'te 26 Kasım 2020 tarihi itibarıyla 528 kişide daha koronavirüs tespit edildiği belirtildi. Bakanlık, Irak genelinde ise toplam 2.483 kişide daha koronavirüs saptandığı, 39 kişinin yaşamını yitirdiğini açıkladı.⁴³

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Yüksek Siyasi Kurul (YSK) üyeleri, MKYK oy çoğunluğu kararı ile KYB YSK Üyesi Molla Bahtiyar'ın üç ay boyunca görevinin dondurulmasına karşı veto yetkisi kullanacağı açıkladı. YSK üyeleri "Bahtiyar'dan sonra sıranın onlara da geleceği" endişesi ile ilk kez MKYK kararına karşı duruş göstermiştir. Elde edilen bilgilere göre KYB Eş

40 <https://shafaq.com/ar/امن-من-الحشد-يقوع-ب-المس-ول-العسكري-لداغش-في-كركوك/>

41 <http://www.turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/20488-kerkuk-te-erken-secimlerele-ilgili-basin-toplantisi-duzenlendi.html>

42 <https://www.yenisafak.com/dunya/tikadan-kerkukte-osmanli-doneminden-kalan-tarihi-mekanlara-ziyaret-3587215>

43 <http://www.turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/20508-kerkuk-te-son-24-saatte-528-kiside-koronavirus-vakasi-goruldu.html>

Başkanları tarafından YSK Başkanı Kosrat Resul'a veto yetkisi kullanılsa bile kararın reddedilmeyeceğini söylemiştir.⁴⁴ KYB'de özellikle genç MKYK üyeleri Eş Başkanları desteklerken; YSK Başkanı Kosrat Resul ve üyeleri KBY'nin kurucuları ve eski üyelerinden oluştuğu için Eş Başkanlar ile farklı pozisyon alabilmektedir.

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Eş Başkanı Lahor Cengi'nin geçen hafta Bağdat ziyaretinde Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi'ye Süleymaniye vilayetinin Erbil'den ayrı olarak petrol başta olmak üzere bütün konularda Bağdat ile anlaşma yapacağı açıklandı. Irak Parlamentosu Kanun Devleti Koalisyonu Milletvekili Aliye Nuseyf, Bağdat ile anlaşma niyetinde gelen heyetlerin ağırlıklı olarak Süleymaniye'yi temsil ettiğini açıkladı. Nuseyf'in de dâhil olduğu heyet ile Lahor Cengi, Süleymaniye'nin mali hakları Bağdat tarafından temin edilirse Süleymaniye ve KYB'nin kontrolünde bulunan petrol ve sınır kapılarının gelirlerini merkezî hükûmete teslim etmeye hazır olduğunu öne sürdü.⁴⁵ Nuseyf'in açıklamasına rağmen bu konu ile ilgili KYB tarafından açıklama gelmedi.

• Ekonomi

Irak Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi tarafından Erbil ile Bağdat'ın petrol ve bütçe sorunları tartışılması için geçici bir komite oluşturulduğunu duyurdu. Komitenin görevi olarak merkezî hükûmet ile IKBY yetkilileri ile görüştüğünden sonra değerlendirme, öneriler ve iki taraf arasında sorunların çözümü gibi meseleleri Halbusi'ye sunacağı belirtildi. Komite içinde Kürt milletvekillerinin bulunmaması IKBY tarafından eleştirildi.⁴⁶

IKBY, içinde yaşadığı mali krizin çözümü için Irak'ın 2021 bütçesinin parlamento tarafından onaylanmasını beklemektedir. Ancak Irak 2021 bütçesinin vaktinde onaylayamayacağı öngörülmektedir. Ayrıca Irak Başbakanlığı tarafından 2021 bütçe tasarısının parlamentoya gönderilmemesinin önemli bir sebebi olarak Erbil ile anlaşmaya varılamaması gösterilmektedir.⁴⁷ Öte yandan IKBY yetkililerinin geçen hafta Irak Parlamentosundan çıkarılan "Borçlanma Yasası'ndan" memnun olduğu değerlendirilmektedir. Zira Bağdat'ın her ay 320 milyar dinar göndermesi ile IKBY memur maaşları ödenebilecektir. Başka bir taraftan Bağdat'ın ekim ve kasım aylarının memur maaşını dağıtmasına rağmen, şimdiye kadar IKBY'nin ekim ve kasım ayları maaşı olan 640 milyar dinarı Erbil'e göndermedi. Bu nedenle IKBY'de memur maaşı dağıtımı yapılamamıştır. Erbil ise 320 milyar dinarın gönderilmemesi durumunda memur maaşlarını %40 kesinti ile dağıtmak zorunda kalacaktır. Bunun için IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, Bakanlar Kurulu toplantısında kesintilerin arttırılmasından başka bir çözüm bulunmayacağını söyledi.⁴⁸

Irak Parlamentosu Kürdistan İslami Cemaati (Komal) Üyesi Ahmed Hacı Raşid "IKBY Memur

44 <http://diplomaticmagazine.net/politics/3552>

45 <http://skurd.net/2020/11/25/>

46 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7198

47 <http://skurd.net/2020/11/25>

48 <https://mewdamedia.com/articles/12088>

Maaşlarının Doğrudan Bağdat Tarafından Dağıtılması” yasa tasarısının resmî bir şekilde Irak Parlamentosu Maliye Komisyonuna sunulduğunu belirtti. Taslağa göre IKBY memurları Bağdat ile Erbil arasında maaş dağıtımı için seçim yapmakta serbest olması ön görülmüştür.⁴⁹ Yasa tasarısı hem Irak Parlamentosunda bulunan milletvekilleri hem de IKBY çapında destek bulmaktadır.

• Güvenlik

Irak Silahlı Güçleri Sözcüsü Yahya Resul, Süleymaniye vilayetinde terör örgütü IŞİD’in bir liderinin yakalandığını açıkladı. Resul, Twitter hesabından yaptığı açıklamada 23 Kasım’da Süleymaniye Asayiş ve Terörle Mücadele Birimi ile ortak bir operasyonda Irak Silahlı Güçleri tarafından IŞİD’in bir lideri yakalandığını duyurdu. Ayrıca Yahya Resul önümüzdeki günlerde IŞİD’e farklı operasyonlar düzenleneceğini belirtti.⁵⁰

IKBY ile Irak arasında kaçakçılığın kontrol edilmesi için Hanekin hattına özel bir güvenlik gücü konuşlandırıldı. Bir süredir Hanekin sınırında IKBY’den Irak’ın orta ve güney şehirlerine kaçak olarak ürünler sevk edilmektedir. Kaçakçılığın önünü kesmek için özel bir güvenlik güç Elvan ve Bava Mahmud teftiş noktasında yerleştirildi. Elde edilen bilgilere göre İran’dan Bağdat’a bağlı sınır kapılarından geçirilemeyen ürünler IKBY sınır kapılarından geçirildikten sonra Hanekin yolu ile Irak’ın diğer vilayetlerine taşınmaktadır.⁵¹

• Sosyal Hayat ve Sağlık Durumu:

IKBY’de tespit edilen toplam koronavirüs (Covid-19) vaka sayısı 95.897’ye yükselirken virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 3.118’dir. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 59.626’ya ulaştı.⁵²

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Husilerin pazartesi günü erken saatlerde Suudi Arabistan millî petrol şirketi Aramco’nun Cidde’deki tesisini bir füzeyle hedef aldığı duyuruldu.⁵³ Bir başka saldırı da çarşamba günü Kızıldeniz’de Suudi Arabistan açıklarında gerçekleşti. Patlama, Yemen sınırı yakınlarında meydana gelirken Yunan yönetimindeki “MT Agrari” isimli bir petrol tankerini hedef aldı. Ticari gemi hafif hasar alırken saldırıyı gerçekleştirdiği düşünülen Husiler henüz konu ile ilgili bir açıklama yapmadı.⁵⁴

49 <http://skurd.net/2020/11/26>

50 <https://esta.krd/16443/>

51 <https://www.awene.com/detail?article=39827>

52 <https://www.kurdistan24.net/so/default>

53 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/yemen-houthi-rebel-group-attacks-saudi-aramco-facility/2052648>

54 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/blast-causes-damage-to-oil-tanker-off-saudi-arabia/2055810>

Suudi yetkililer dün ülkenin Savunma Bakanlığı bünyesinde kara para aklama, rüşvet ve dolandırıcılık dâhil yaklaşık 325 milyon dolar değerinde 158 yolsuzluk olayına karışan 226 kişinin tutuklandığını açıkladı.⁵⁵

Geçtiğimiz hafta Suudi Arabistan ve Türkiye arasında gerilimi azaltmaya yönelik atılan adımlar bu haftada devam etti. Bu kapsamda Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu cuma günü Suudi mevkidaşı Prens Faysal bin Farhan ile ikili ilişkiler ve bölgesel meseleleri görüşmek üzere bir toplantı gerçekleştirdi. Çavuşoğlu tarafından “samimi bir görüşme” olarak tarif edilen toplantının, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Dışişleri Bakanları Konseyinin 47. Oturumu vesilesiyle yapıldığı ifade edildi.⁵⁶

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE):

BAE aralarında İran, Türkiye, Suriye ve Somali'nin de bulunduğu çoğunluğu Müslüman olan 12 ülkenin vatandaşlarına yeni vize vermeyi durdurdu. Konu ile ilgili net ve kapsamlı bir açıklama yapılmazken BAE'nin güvenlik endişeleri sebebiyle vize işlemlerini duyurduğu aktarıldı.⁵⁷

Abu Dabi hükûmeti, ülkenin 2 Aralık Ulusal Günü öncesinde BAE'deki 6.100'den fazla vatandaşa ev, arazi ve ipotek kredileri için 2 milyar dolar vereceğini duyurdu.⁵⁸

Abu Dabi yönetimi, kaya petrolü de dâhil olmak üzere 22 milyar varillik geleneksel olmayan petrol rezervi keşfettiğini açıkladı. Ayrıca Abu Dabi Yüksek Petrol Konseyi, 2 milyar varillik geleneksel petrol rezervi keşfettiğini ve bununla birlikte rezervlerinin 107 milyar varil ile dünyanın en büyük altıncısı konumuna yükseldiğini açıkladı. Konsey ayrıca ulusal petrol şirketi için önümüzdeki 5 yıl içinde 122 milyar dolarlık sermaye harcamasını onayladı. Son olarak petrol zengini emirlik, üretim kapasitesinin 2030 yılına kadar günde 4 milyon varilden 5 milyon varile çıkarmayı hedeflediğini açıkladı.⁵⁹

• Katar:

Geçtiğimiz hafta Türkiye ile Katar arasında 6. Yüksek Stratejik Komitesi Toplantısı Ankara'da düzenlendi. İkili ilişkilerin stratejik boyutlarının ele alındığı toplantı sonrasında iki ülke arasında askerî, ekonomik, sanayi, uluslararası ticaret, serbest bölgeler ve su kaynaklarının yönetimi alanlarında 10 anlaşma imzalandı.⁶⁰

55 <https://www.middleeastmonitor.com/20201127-226-saudi-officials-arrested-in-anti-corruption-clampdown/>

56 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkish-saudi-foreign-ministers-hold-sincere-meeting/2058431>

57 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/25/uae-halts-new-visas-to-citizens-of-13-mostly-muslim-states>

58 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-28/uae-to-grant-citizens-2-billion-in-homes-land-mortgages>

59 <https://www.ft.com/content/b3497dd6-7b3a-49c2-8a02-7daff6fe50ae>

60 <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-qatar-ink-10-new-deals/2057165>

Birleşmiş Milletler (BM) ve Katar, çarşamba günü Doha'da "BM Terörle Mücadele Ofisi" kurulması için bir anlaşma imzaladı.⁶¹

Uluslararası spor organizasyonlarına yaptığı ev sahipliğiyle öne çıkan Katar, FIFA tarafından başlatılan pan-Arap futbol turnuvasına önümüzdeki ev sahipliği yapacak. FIFA Arap Kupası 1-18 Aralık 2021 tarihleri arasında gerçekleşecek ve Ortadoğu-Kuzey Afrika'dan katılacak 22 millî takımı kapsayacak.⁶²

Katar Planlama ve İstatistik Kurumunun açıkladığı verilere göre Katar'ın toplam ihracatı, üçüncü çeyrekte bir önceki yıla göre %35,5 yani 11,3 milyar dolar; enerji emtia ve ürünleri ihracatında ise %38,5 oranında düşüş kaydetti.⁶³

• Yemen:

Hafta başında Husiler, Suudi Arabistan'ın Cidde kentinde bulunan Aramco tesislerine füze saldırısı gerçekleştirdi. Suudi Arabistan tarafından yapılan açıklamaya göre yapılan saldırı tesislerin işleyişini engelleyecek bir zarar vermedi.⁶⁴ Bu saldırı sonrasında Suudi öncülüğündeki Arap Koalisyonu da misilleme yaparak Yemen'in başkenti Sana'da bulunan Husi yerleşkelerine hava saldırısı düzenledi.⁶⁵

Diğer taraftan Husilerin sözde yönetiminin başbakanı Abdulaziz Bin Haptur bir açıklama yaparak Yemen'in güneyinde yaşayan Yemenlileri ülkedeki Suudi Arabistan ve BAE varlığına karşı direnişe davet etti. Açıklamasında Yemen'deki Suudi-BAE varlığını işgal olarak nitelendirdi ve özellikle Güney Geçiş Konseyi (GGK) kontrolü altında bulunan ve Hadi yönetiminin geçici başkent ilan ettiği Aden'in bu işgalden kurtarılması gerektiğini ifade etti.⁶⁶

• Kuveyt:

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmed Nasır, Kuveyt-ABD Stratejik Diyalog Toplantısı kapsamında ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ile görüştü. Bölgesel ve uluslararası meselelerin konuşulduğu görüşmede iki ülke arasındaki yakın, derin ve güçlü bağlara değinildi.⁶⁷

Kuveyt Ulusal Meclis Başkanı Marzuk Ali El-Ganim, KİK'in stratejik açıdan önemli bir siyasi araç olduğunu belirtti. Emir Şeyh Nevaf'ın ise KİK'in dayanışmasına ve bütünlüğüne inandığını ekledi.⁶⁸

61 <https://www.aa.com.tr/en/world/un-to-open-counterterrorism-program-office-in-qatar/2056629>

62 <https://www.middleeasteye.net/news/fifa-announce-arab-cup-qatar-host-world-football>

63 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Qatar-Energy-Exports-Crash-By-39.html>

64 <https://www.middleeastmonitor.com/20201125-extent-of-damage-caused-by-houthi-attack-on-saudi-oil-facility-revealed/>

65 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2870X5>

66 <https://www.middleeastmonitor.com/20201125-yemens-houthi-govt-calls-on-southerners-to-resist-saudi-uae-occupation/>

67 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2941466&Language=en>

68 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2941188&Language=en>

• Umman:

Pakistan ve Umman arasında yedincisi gerçekleşen karşılıklı siyasi danışma görüşmesinde siyasi, ekonomi ve savunma gibi pek çok alanda fikir alışverişinde bulunuldu. Sağlık ve askerî alanda da anlaşmalar yapıldığı belirtildi.⁶⁹

Umman Dışişleri Bakanı, KİK Genel Sekreteri ile bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede iş birliğine, sürece ve KİK'in nasıl güçlendirilebileceğine değinildi.⁷⁰

• Bahreyn:

Kral Hamed bin İsa el Halife, telefonda Fas Kralı 6. Muhammed ile görüştü.⁷¹ Bu görüşme sonrasında Fas tarafından bir açıklama yapıldı ve Bahreyn'in Fas kontrolündeki Batı Sahra'da yer alan Layun kentinde konsolosluk açacağı belirtildi.⁷²

Diğer taraftan Bahreyn İçişleri Bakanlığında yapılan bir açıklamada iki Bahreyn Sahil Güvenlik gemisinin katıldığı bir tatbikat esnasında Katar Sahil ve Sınır Güvenliği'ne ait 3 devriye gemisi tarafından durdurulduğu duyuruldu. Açıklamada Katar'ın bu eyleminin, bölgesel ve uluslararası anlaşmaları ihlal ettiği ifade edildi. Durumun Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Genel Sekreterliğine rapor edildiği ve böyle bir olayın bir daha yaşanmamasının umulduğu ifadeleri yine açıklamada yer aldı.⁷³

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Mısır

Geçen hafta başlayan Mısır, BAE, Suudi Arabistan, Bahreyn ve Ürdün'ün katıldığı Saif al-Arap askerî tatbikatı bu hafta sonlandı. Bu tatbikat Arap Dünyası'nın en büyük askerî tatbikatıdır ve düzenli olarak gerçekleştirilmektedir.⁷⁴ Batı Sahra meselesinde geçtiğimiz hafta Cezayir ve Mısır dışındaki bütün Arap ülkeleri Fas hükûmetine tam desteklerini açıkladı. Ancak bu hafta Mısır bölgede siyasi diyalog istediğini söyleyerek Fas hükûmetini doğrudan desteklemedi. Bu durum medyada Mısır'ın Polisario Cephesi'ni desteklediği şeklinde yorumlandı.⁷⁵ Bu hafta içerisinde, Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Ahmet Nasır el-Sabah Kahire'ye kısa bir ziyaret gerçekleştirdi. Her ne kadar görüşmenin sebebi başta Kuveyt'te çalışan Mısırlı işçiler olarak düşünülse de daha sonrasında görüşme sebebi Kuveyt'in ara bulucu bölgesel politikaları Mısır'a bildirmesi olarak açıklandı. Ayrıca, Kuveyt Dışişleri Bakanı'ndan Kuveyt'in önü-

69 <https://gulfnnews.com/world/asia/pakistan/pakistan-oman-top-officials-review-political-economic-defence-cooperation-1.75473544>

70 <https://timesofoman.com/article/minister-of-foreign-meets-gcc-secretary-general>

71 <https://www.bna.bh/en/HMKingholdscallwithKingMohammedVIofMorocco.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDk7iu2G0jrjUab6XAgZjjLw%3d>

72 <https://www.middleeastmonitor.com/20201127-bahrain-to-open-consulate-in-western-sahara-morocco-says/>

73 <https://www.bna.bh/en/TwoBahrainiCoastGuardvesselsstoppedbyQataripatrols.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDk1%2bMZhvV5j6ntf%2fl9FxSk%3d>

74 <https://www.arabnews.com/node/1767346/middle-east>

75 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/11/egypt-support-polisario-front-western-sahara-morocco.html>

müzdeki süreçte bölgesel politikalarıyla alakalı Amir Şeyh Nawaf Al-Ahmad Al-Jaber Al-Sabah'ın mektubu Mısır Cumhurbaşkanı el-Sisi'ye teslim edildi.⁷⁶ Geçtiğimiz hafta Irak ile Mısır arasında imzalanan anlaşmalara ek olarak, bu hafta Irak Savunma Bakanı Juma Inaad Saadoun Mısır'ı ziyaret ederek burada Mısır Savunma Bakanı General Muhammed Zaki ile askerî iş birliği anlaşması imzaladı. Anlaşmanın görüşülmesinin ardından açıklama Cumhurbaşkanı el-Sisi tarafından yapıldı. El-Sisi, Irak'ın içinde bulunduğu durumdan kurtulması için Mısır'ın her türlü desteği yapacağını söyledi.⁷⁷ Hafta sonunda, Mısır Cumhurbaşkanı Abdül Fettah el-Sisi Güney Sudan'ın başkenti Juba'yı ziyaret etti. Bu ziyaret Güney Sudan'a Mısır'dan cumhurbaşkanlığı düzeyinde yapılan ilk ziyaretir. Ziyaret esnasında el-Sisi Güney Sudan Cumhurbaşkanı Salva Kiir ile görüştü. Görüşmenin ana konusu Rönesans Barajı iken ikili arasında Mısır ile Sudan'ın olası iş birliği alanları da değerlendirildi. El-Sisi Juba'daki sürecinde Nil Nehri'nin bölgedeki ülkeler arasında iş birliğini sağlayabileceğine inandıklarını açıkladı.⁷⁸

• Libya

Bu hafta, Fas'ın Tanca şehrinde düzenlenen Trablus'tan ve Tobruk'tan Temsilciler Meclisi üyelerinin katıldığı toplantı neredeyse bütün hafta sürecek şekilde uzatıldı. Normal şartlarda 23 ile 25 Kasım arasında düzenlenmesi beklenen toplantı hafta sonu neticelendirilirken açıklanan en önemli kararlardan bir tanesi, Temsilciler Meclisinin tıpkı Libya'nın çözüm sürecinde başka kurumların da birleştirildiği gibi çift başlıktan kurtulması ve iki meclis arasındaki buzların erimesi için Libya'nın Gadames kentinde görüşmelere devam edilecek olması olmuştur.⁷⁹ Ayrıca, bu hafta BM öncülüğünde yürütülen Libya Siyasi Diyalog Forumu'nun ikinci turu olan sanal görüşmeler de düzenlendi. Özellikle 2021 yılının Aralık ayında Libya'da sandığa gidilebilmesi için oluşturulacak geçiş hükûmetinin tasarısı ve isimlerini belirlemek amacıyla yapılan görüşmelerin pazartesi günü başladığı biliniyor.⁸⁰ Geçen hafta ABD'nin "Libya İstikrar Yasası" taslağını kabul etmesinin üzerine bu hafta Almanya, İtalya, Fransa ve Birleşik Krallık ortak bir basın bildirisini yayınlarak Libya'daki kırılgan barış sürecini baltalamaya yönelik herhangi bir adımın yaptırımla karşı karşıya kalacağını açıkladı.⁸¹ Ayrıca Libya Siyasi Diyalog Forumu sürecine İtalya'nın⁸² ve Birleşik Krallık'ın⁸³ yaklaşık yarım milyon dolar destekte bulunduğu da duyuruldu. Bu hafta yaşanan önemli gelişmelerden bir diğeryse Türkiye'nin Libya'ya gönderdiği kargo gemisinin Akdeniz'de İrini Harekâtı kapsamında Alman Kuvvetleri tarafından durdurularak aranması olmuştur. Türkiye'den ciddi tepki

76 <https://news.kuwaittimes.net/website/sisi-hails-kuwait's-regional-policies/>

77 <https://english.aawsat.com/home/article/2650076/egypt-iraq-agree-military-cooperation>

78 <https://www.thenationalnews.com/world/el-sisi-in-south-sudan-nile-can-be-source-of-co-operation-1.1119682>

79 <https://www.thenationalnews.com/world/mena/libya-s-divided-mps-agree-to-in-country-parliament-session-1.1119480>

<https://www.libyanexpress.com/tangier-meeting-conclude-with-agreement-to-unify-the-parliament/>

80 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/23/libya-rivals-begin-second-round-of-talks-on-interim-government>

81 <https://www.rt.com/news/507565-europe-measures-libyan-peace/>

82 <https://www.libyanexpress.com/italy-supports-libyan-dialogue-forum-with-half-a-million-dollars/>

83 <https://www.libya-businessnews.com/2020/11/22/uk-supports-libyan-peace-process-with-400k-new-funding/>

toplayan aramaya ilişkin AB Komisyonunun yaptığı açıklamada, gemide yasa dışı malzemenin bulunmadığı ve yoluna devam etmesine izin verildiği belirtilmiştir.⁸⁴

• Tunus

Bu hafta, BM Dünya Turizm Örgütü (BMDTÖ) Genel Sekreteri Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said ve Başbakan Hişam el-Meşişi ile görüştü. Genel Sekreter Zurab Pololikashvili'nin Cumhurbaşkanı Said'e bu zor dönemde turizme verdiği destek için teşekkürlerini sunduğu toplantıda, BMDTÖ'nün Tunus'a verebileceği destek, pandemi sürecinden sonra turizm sektörünün iyileştirilmesi ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ortaklığından söz edildiği bildirilmiştir.⁸⁵ Salı ve çarşamba günü düzenlenen Fransızca Konuşan Ülke Bakanları Konferansı için Fransa'ya giden Tunus Dışişleri Bakanı'nın, Fransız Dışişleri ve buna bağlı Turizm Bakanı ile görüştüğü açıklanmıştır. Açıklamada bu görüşmelerin, Fransız ve Tunus yetkililerinin düzenli görüşmelerinden bir tanesi olduğu ve küresel sağlık sorunlarıyla mücadelede Tunus'a verilebilecek desteği kapsadığı belirtilmiştir.⁸⁶ Çarşamba günü Tunus'ta güvenlik kuvvetleri Kafsa'da Millî Vergi Dairesinin yerel ofislerine girmeyi başarmış göstericileri bastırmak için göz yaşartıcı gazı başvurdu. Yerli basında yer alan haberlere göre, bölgenin kalkınması için merkezî hükümet tarafından alınan önlemlere tepki olan protestoların gün boyu devam ettiği biliniyor. Önlemlerin yetersiz olduğunu savunan gösterilerin, kuzeydeki tansiyonun da benzer şekilde yükselmesiyle birlikte Cumhurbaşkanı Said ve Başbakan el-Meşişi'yi bölgedeki ekonomik ve sosyal durumla ilgili bir toplantı yapmaya ittiği bilinmektedir.⁸⁷ Haftanın sonuna doğru ve İslam İşbirliği Teşkilatı'nın 47. Oturumundan önce Tunus, Cezayir ve Libya'nın Dışişleri Bakanları bir araya geldi. Toplantıda, üç ülkenin gelecekteki iş birliği ihtimalleri göz önünde bulundurularak İslam dünyasının karşılaştığı zorluklar ile istikrar, barış ve gelişimin konu edildiği duyuruldu.⁸⁸ Son olarak, Trablus'ta göz altında tutulan 19 Tunus vatandaşının serbest bırakıldığı Tunus Başkonsoloslugu tarafından duyuruldu. Yasa dışı göç sebebiyle tutuklanan Tunusluların dönüşünün güvence altına alındığı da açıklamada yer aldı.⁸⁹

• Cezayir

Bu hafta, Nijerya Cumhurbaşkanı'nın Danışmanı tarafından yapılan açıklamaya göre, Cumhurbaşkanı Muhammed Buhari Cezayir ile ekonomik iş birliğine olan bağlılıklarının güvencesini verdi. Açıklamada, iki ülkenin halkının iyiliği için uluslararası gaz hatları, Sahra-ötesi

84 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abden-turk-gemisindeki-aramaya-iliskin-aciklama/2054412>

85 <https://www.eturbonews.com/1947915/investments-and-education-focus-of-unwto-high-level-visit-to-tunisia/>

86 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/tunisia/news/article/tunisia-meetings-to-be-held-by-jean-yves-le-drian-and-jean-baptiste-lemoyne?xtor=RSS-1>

87 http://www.ansamed.info/ansamed/en/news/sections/generalnews/2020/11/26/tension-between-police-and-protestors-in-tunisia-gafsa_973f53b1-f236-42fd-8678-5a9d797907cf.html

88 <https://www.libyanexpress.com/foreign-ministers-of-libya-tunisia-and-algeria-meet-to-discuss-their-countriess-future/>

89 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/19-tunisian-immigrants-detained-tripoli-released>

yol ve diğer ekonomik iş birliği gerektiren projelerle itinayla ilgilenileceğinin altı çizilmiştir.⁹⁰ Perşembe günü Avrupa Parlamentosu, Cezayir’de insan haklarına saygı duyulması ve temel özgürlüklerin kısıtlanmaması gerektiğini vurgulayan bir kararı onayladı. Hirak protestocularına yapılan polis müdahalesinin görüntülerini kaydettiği için hapis ve para cezasına çarptırılan Halid Drarenî’nin davası üzerinden insan haklarına saygının ülkede zayıfladığını savunan kararda özellikle hukuksuz tutuklamaların kınandığının altı çizilmiştir.⁹¹ Bunun üzerine, bazı partiler Avrupa Parlamentosunun bu kararını kınadı. Abdulaziz Buteflika’nın da partisi olan Ulusal Kurtuluş Cephesi Partisi’nin açıklamasında, bu kararın Avrupa’nın Cezayir iç işlerine açık bir müdahalesi olduğunun altı çizilmiştir.⁹² Hafta içinde Cezayir’de FETÖ’cü bir firari yakalanarak Türkiye’ye getirildi. Dışişlerinin ve Emniyetin ortak çalışmasıyla ülkeye getirilen firarinin FETÖ’nün Cezayir’deki yapılanmasında yer aldığı tespit edilmiştir.⁹³ Son olarak bu hafta, 28 Ekim’de Almanya’ya tedavi için gitmiş olan ve 15 Kasım’da tedavisinin bittiği duyurulan Cumhurbaşkanı Tebbun’un dönüşüne ilişkin bir açıklamanın yapılmaması, Cezayir halkının sosyal medya üzerinden tepki vermesine yol açtı.⁹⁴

• Fas

Bu hafta içinde Güney Afrika Cumhurbaşkanı ve Afrika Birliği Dönemsel Başkanı Cyril Ramaphosa’dan BMGK’ya Fas’ın El Gueguerat’ta ateşkesi bozduğuna dair resmî bir belge gönderildi. Bu belge BM tarafından değerlendirildi ve akabinde BM tarafından bölgede silahlı tansiyonun devam ettiği aktarıldı.⁹⁵ Bu hafta içinde Fas Kralı 6. Muhammed ile Bahreyn Kralı Hamad bin Isa al-Khalifa arasındaki telefon görüşmesinin akabinde Bahreyn’in Batı Sahra’da konsolosluk açacağı duyuruldu. BAE’de geçtiğimiz günlerde benzer bir karar almıştı. Konsoloslğun Batı Sahra’nın en büyük şehri Layun’da açılması kararlaştırıldı.⁹⁶ Haftalık rapora göre, Sahrawi Halkı Özgürlük Ordusu’nun Fas askerî üslerini vurmaya devam ettiği kaydedildi. Ayrıca Sahrawi ordusu ile Fas ordusu birçok cephede çatışmaya devam ediyor. Sahrawi hükûmetinin yaptığı resmî açıklamalarda iki taraf arasındaki silahlı çatışmalardan yüzlerce sivilin etkilendiği duyuruldu.⁹⁷ Fransa Milletvekillerinden Jean-Paul Lecoq, Batı Sahra’daki tansiyonun yükselmesinden Fransa’yı sorumlu tuttu. Lecoq, kendisinin defalarca Dışişleri Bakanlığı ile görüşüğünü ve Fransa’nın Fas’ın müttefiki ve BMGK kalıcı üyesi olarak bu zamana kadar Batı Sahra’nın self determinasyonu için referandum talep etmesi gerektiğini

90 <https://thenationonlineng.net/well-deepen-economic-cooperation-with-algeria-buhari/>

91 <https://www.morocoworldnews.com/2020/11/327225/european-parliament-calls-on-algeria-to-respect-human-rights/>

92 <https://english.aawsat.com/home/article/2651756/algerian-parties-angered-eu-resolution-over-rights-situation-country>

93 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cezayirde-yakalanan-firari-fetocu-disisleri-ve-emniyetin-ortak-calismasiyla-turkiyeye-getirildi/2053577>

94 https://uk.news.yahoo.com/algerians-ask-where-missing-president-150603861.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cDovL2MubmV3c25vdy5jby51ay8&guce_referrer_sig=AQAAAFrlqJ6SGC9qXE2AH4U836dNggq9sFvk88hQ93UU067HRyqXEFi_-OZcXG5aAsly6BqS_DvGYC8Lc1JMxXGEwVJVAC60p6vHuEGi66rUWXsN8R6ZgKsKFSYG5vHc21bBDP5-ehz6PFEIY2-MRRzefm-D-2_xms8c8uKWMf0la14a

95 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/11/25/28981.html>

96 <https://www.middleeasteye.net/news/morocco-western-sahara-bahrain-consulate-polisario>

97 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/11/27/29029.html>

söyledi. Ancak, Fransa'nın isteksiz ve umursamaz tavırlarından dolayı çatışmaların patlak verdiğini ekledi.⁹⁸ Batı Sahra meselesinin yanı sıra Fas'ta yeniden Libya'daki meclis üyeleri arasında görüşmeler gerçekleşti. Fas'ın Tangier kentinde gerçekleşen görüşmelerin akabinde Tobruk Meclisinden kendi içlerindeki anlaşmazlıkları çözdüklerinin haber açıklandı.⁹⁹

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Rus petrol üreticisi Lukoil, 2020'nin üçüncü çeyreğinde gerçekleşen petrol fiyatlarındaki artış ile 664 milyon USD kâr elde ettiğini açıkladı. Ayrıca, Rusya ve Irak'taki petrol üretimini artırdığını ve Irak'taki West Qurna-2 petrol sahasındaki üretiminin ekim ayının ortasından itibaren günde yaklaşık 30.000 varil arttıracağını da açıkladı.¹⁰⁰

Çin Gümrük Genel İdaresinin verilerine göre, ekim ayında Rusya ve Suudi Arabistan Çin'e yapılan petrol ihracatında ilk iki sırada yer aldı. Ancak iki ülkenin de ihraç ettikleri petrol miktarının eylül ayında gerçekleştirdikleri seviyenin altında olduğu bildirildi. Ekim ayında Rusya'nın ihracatı %4 düşerken Suudi Arabistan'ın ihracatının da %30 oranında gerilediği açıklandı.¹⁰¹ Diğer yandan, kasım sonu itibarıyla Rusya'nın ekim ayında Suudi Arabistan'ı geçerek Çin'in en büyük petrol tedarikçisi oldu.

• Türkiye

EPDK verilerine göre, Türkiye'nin doğal gaz ithalatının 2020 yılının Eylül ayında 2019'un aynı ayına göre %22,5 arttığı açıklandı. Boru hattı aracılığı ile gaz ithalatı %26,5 artarken LNG ithalatı ise %5,1 arttı. Türkiye, eylül ayında en çok Rusya'dan doğal gaz alımı gerçekleştirdi ve Rusya'yı sırasıyla Azerbaycan ve İran takip etti.¹⁰²

• Ortadoğu

OPEC+ grubu toplantısından sonra Irak Başbakan Yardımcısı'nın yaptığı açıklamada, üye ülkelerin ekonomik ve siyasi koşullarının hesaba katılmadan üretim kesintilerinin devam etmesi ve bu konuda baskı kurularak tek bir kalıba oturtulmaya çalışılmasının artık Irak için sorun teşkil etmeye başladığını bildirdi.¹⁰³ Bununla beraber Irak Petrol Bakanı yaptığı sonraki bir açıklamada ise Irak'ın OPEC+'ın üretimi kısma anlaşmasından muafiyet istemeyece-

98 <https://www.sprasad.info/news/en/articles/2020/11/27/29040.html>

99 <https://www.morocoworldnews.com/2020/11/327377/libya-tobruk-parliament-overcomes-disagreements-during-tangier-meeting/>

100 <https://www.reuters.com/article/lukoil-results/update-1-russias-lukoil-swings-into-q3-profit-boosts-oil-output-in-iraq-idUSL1N2IA0LW>

101 <https://www.reuters.com/article/china-economy-trade-oil-int/chinas-crude-oil-imports-from-russia-down-4-saudi-down-30-as-buying-frenzy-cools-idUSKBN2850VB>

102 <https://www.aa.com.tr/en/energy/natural-gas/turkeys-gas-imports-up-225-in-september-2020/31145>

103 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/112320-iraq-reaching-limit-of-accepting-one-size-fits-all-opec-model-deputy-pm>

ğini ve petrol fiyatlarının 2021'in başında yaklaşık 50 dolara ulaşmasını sağlamak amacıyla OPEC+ anlaşmasına bağlı kalacaklarını belirtti.¹⁰⁴

Irak Petrol Bakanlığının verilerine göre, Irak'ın ekim ayında 89,15 milyon varil petrol ihracatı gerçekleştirdiği bildirildi. İhracatın 86,02 milyon varillik kısmı Irak'ın merkezinde ve güneyinde bulunan sahalardan gerçekleşirken 2,87 milyon varillik ihracat ise Kerkük bölgesinden gerçekleşti. Bu dönemde Irak'ın varil başına yaklaşık 38.77 dolar fiyatla 3.457 milyar USD gelir elde ettiği açıklandı.¹⁰⁵ [EÇD: Petrol fiyatlarında bir önceki aya göre %4,2 düşüş olmasına rağmen Irak ihracatını hacimsel olarak %14 oranında arttırdı. Bu dönemde Irak gelirlerini bir önceki aya göre %9 oranında arttırmış oldu. Dolayısıyla Irak'ın gelirini petrol fiyatından ziyade ihracat miktarını arttırarak sağlamış olduğu görüldü.]

Irak Devlet Petrol Pazarlama Örgütü (SOMO) ham petrol alıcılarına yeni Uzun Vadeli Ham Petrol Tedarik Anlaşması modelini tanıttı. Model, Irak'ın önümüzdeki 5 yıllık petrol ihracatını garanti altına almak için alıcılardan bir yıllık ihracatının parasını peşin olarak tahsis edecek ve ham petrol alıcılarına bir yıllık petrol arzı için ön ödemeli bir anlaşma sunarak en az 1,7 milyar dolar nakit ödemelerini ön görüyor.¹⁰⁶

Genel Energy, IKBY bölgesinde bulunan Sarta petrol sahasında üretime başladığını açıkladı. Sarta sahasının ilk aşaması olan Sarta-3 kuyusunda üretim gerçekleştiği ve günde 20 bin varil petrolün erken üretim tesisine bağlanmasının beklendiği bildirildi. Sarta-2 kuyusunun da 2021 yılı Ocak ayı itibarıyla üretime başlaması planlanıyor. Genel Energy mevcut üretimin ancak 2021'in ilk çeyreğinde istikrarlı bir üretim seviyesine ulaşacağını açıkladı.^{107 108}

BAE merkezli Dana Gas, Pearl Petroleum konsorsiyumu altındaki IKBY'nin Khor Mor Gaz Santrali'ndeki üretiminin günde 418 milyon standart fit küp (MMscf/d) ulaşarak sahadaki en yüksek üretim seviyesine ulaştığını açıkladı.¹⁰⁹ Ayrıca tesisin by-pass projesinin tamamlanmasıyla 2020'nin üçüncü çeyreğinde üretimde yıllık %6'luk artış gerçekleştirdiğini de bildirdi.¹¹⁰

Rus Gazprom Neft yaptığı açıklamada, 2021 yılının ilk yarısında IKBY'deki Sarqala sahasında dördüncü bir kuyu açmayı planladıklarını ve bunun projedeki üretimi günde 32.000 varile

104 <https://uk.reuters.com/article/us-iraq-opec/iraq-oil-minister-says-will-not-seek-exemption-from-opec-deal-state-paper-idINKBN28904T>

105 <https://www.panorama-insurance.com/iraq-finalises-oil-exports-for-oct/>

106 https://www.iraqoilreport.com/news/iraq-seeks-pre-payment-for-oil-exports-43284/?utm_source=IOR+Newsletter&utm_campaign=ef93178a01_Email_Update&utm_medium=email&utm_term=0_f9870911e6-ef93178a01-192930720

107 <https://www.argusmedia.com/en/news/2163606-genel-begins-production-from-sarta-oil-field-in-iraq>

108 <https://menafn.com/1101193481/Genel-announces-First-Oil-at-Sarta>

109 <https://businessbenchmark.news/record-gas-output-from-danas-khor-mor-plant-in-kurdistan/>

110 <https://www.oilandgasmiddleeast.com/drilling-production/37293-dana-gas-announces-record-gas-deliveries-from-khor-mor-gas-plant-in-the-kri>

çıkarmasını beklediklerini bildirdi. Saha şu an mevcut üç kuyuyla birlikte günde 24.000 varil üretim gerçekleştiriyor.¹¹¹

Katar'ın Planlama ve İstatistik Kurumu yaptığı açıklamada, 2020 yılının üçüncü çeyreğinde Katar'ın toplam LNG ihracatının yıllık %35,5 düştüğünü, enerji emtia ve ürünleri ihracatında ise %39'luk düşüş gerçekleştiğini açıkladı.¹¹²

Abu Dabi'nin Yüksek Petrol Konseyi yaptığı bir diğer açıklamada, BAE başkenti Abu Dabi'de yaklaşık 22 milyar varil konvansiyonel olmayan ve geri kazanılabilir ham petrol keşfedildiğini¹¹³ ve konvansiyonel petrol rezervlerinin ise 2 milyar varil daha arttığını açıkladı.¹¹⁴ BAE Enerji Bakanı yaptığı açıklamada, gerçekleşen bu keşfin Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi'nin üretim kapasitesini 2030 yılına kadar günde 5 milyon varile çıkarma çabalarının bir parçası olduğunu açıkladı.¹¹⁵

Abu Dabi'nin Yüksek Petrol Konseyi, BAE'nin OPEC+'ın üretim kısıtlamalarına rağmen önümüzdeki beş yıl içinde petrol ve doğal gaz yatırımlarını finanse etmek için 122 milyar dolarlık bütçeyi onayladığını açıkladı. Abu Dhabi National Oil şirketinin yatırım planı kapsamında, üretim, rafinaj, ticaret dâhil olmak üzere tüm iş alanlarında büyümeye katkıda bulunulacağı ve üretim kapasitesini artırma taahhütlerini yerine getirmek için yatırımların arttırılacağı belirtildi.¹¹⁶ Ayrıca, konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan petrol kaynaklarına yatırımının yanı sıra Murban ham petrolünün üretimini de artırmayı ve borsada Murban ham petrolü vadeli işlem sözleşmesi başlatmayı planladığını açıkladı.¹¹⁷

Libya Devlet Petrol Şirketi (NOC) yaptığı açıklamada, Libya Merkez Bankası'nın (CBL) uyguladığı politikaların şeffaf olmadığını ve CBL tarafından açıklanan verilerde harcamaların yanıltıcı olduğunu öne sürerek, NOC'un ham petrol satışlarından elde ettiği gelirleri CBL'ye aktarmayacağını bildirdi.¹¹⁸ CBL ise petrol geliri verilerinin yanlış olduğu iddiasını reddettiğini açıkladı.¹¹⁹

S&P Global Platts, Libya'nın günlük 1,2 milyon varile varan petrol üretiminin petrol piyasasında gerilim oluşturacağı yönünde oluşan beklentilerinin aksine küresel pazarın büyüyen

111 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/112520-gazprom-neft-plans-launch-of-fourth-well-at-sarqala-field-in-h1-2021>

112 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Qatar-Energy-Exports-Crash-By-39.html>

113 <https://oglinks.news/adnoc/news/update-supreme-petroleum-council-announces-new-oil-discovery>

114 <https://www.thestar.com.my/news/world/2020/11/23/uae-announces-discovery-of-22-bln-barrels-of-crude-oil-in-abu-dhabi>

115 <https://www.reuters.com/article/us-emirates-oil-adnoc-idUSKBN283101>

116 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-22/abu-dhabi-plans-to-spend-122-billion-on-oil-in-next-five-years>

117 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/topics/opec-non-opec-supply-cuts>

118 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Libya-Oil-Company-Clashes-With-Central-Bank-Over-Earnings.html>

119 <https://www.libyaherald.com/2020/11/23/noc-strongly-refutes-cbl-claim-of-inaccurate-oil-revenue-data/>

talebi sayesinde Libya petrolünün dünya petrol fiyatlarına etkisi konusunda beklentilerin tersi bir durum yarattığını açıkladı.¹²⁰

Suudi yetkililer yaptıkları açıklamada, 23 Kasım'da Husilerin Suudi Arabistan Cidde kentinde bulunan bir petrol tesisine füze saldırısı gerçekleştirdiklerini ancak tesisin zarar görmediğini açıkladılar.^{121 122}

İngiliz deniz güvenlik şirketi Ambrey, 24 Kasım'da Malta bandıralı bir Yunanlı armatör tarafından işletilen bir kargo gemisinin Suudi Arabistanın Kızıldeniz'deki Shuqaiq Limanı'na yanaşırken Husiler tarafından Kızıldeniz'in güneyine yerleştirilen İran yapımı deniz mayını yüzünden hasar aldığını bildirdi.¹²³

İran, Endonezyanın Java kentinde günlük 100 bin varilden fazla işleme kapasitesine sahip yaklaşık 8,4 milyar dolarlık bir petrol rafinerisi kurmayı teklif ettiğini açıkladı. Proje ile petrol ihrac etmenin alternatif yollarını arayan İranın petrol ihracatını arttırmasının sağlanacağı bildirildi.¹²⁴

120 <https://www.middleeastmonitor.com/20201121-markets-absorb-increase-in-libya-oil-production/>

121 <https://apnews.com/article/dubai-united-arab-emirates-media-summits-g-20-summit-d69e8ebca362fa1b89c60887016ab178>

122 <https://www.argusmedia.com/en/news/2162588-saudi-arabia-confirms-attack-on-aramco-jeddah-facility?backToResults=true>

123 <https://www.nwaonline.com/news/2020/nov/26/oil-tanker-damaged-by-mine-near-yemen/>

124 <https://oglinks.news/indonesia/news/to-study-iran-s-proposal-to-build-oil-refinery>

RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (23-29 KASIM 2020)

• Ortadoğu'da Amerikan Yanlısı Büyük Blok Doğuyor

Bu hafta İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun, Veliht Prens Muhammed bin Salman ve ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ile Suudi Arabistan'da bir araya gelmesi Rusya basınında geniş yer buldu. Bu bağlamda Rusya Federasyonu "Sosyal Araştırmalar Uzman Enstitüsü" kontrolündeki "Vzglyad" gazetesinin 24 Kasım tarihli sayısında "Ortadoğu'da Amerikan Yanlısı Büyük Blok Doğuyor" başlığı altında uzman görüşüne dayanan bir makale yayımlandı. Makalenin yazarları Andrey Samoxin ve Artur Priymakin'e göre, İslam dünyası lideri ile Yahudi devleti arasındaki yakınlaşmaya yol açan faktör kuşkusuz İran aleyhindeki nefrettir ve bu nedenle iki devlet lideri yakın bir zamanda diplomatik ilişkiler kurarak 75 yıllık düşmanlığa son verebilir.

Yazıda görüşleri paylaşılan, Rusya Devlet Beşerî Bilimler Üniversitesi Profesörü Grigory Kosac, Joe Biden'in İran ile varılan nükleer anlaşmaya yeniden dönebileceğini vurgulasa da Arap monarşilerinin baskısı nedeniyle anlaşmanın eski hâline getirilmesi ihtimalinin düşük olduğunu belirtti. Ayrıca Amerika seçimlerini kazanan Demokratların, Körfez bölgesinde "Trump çizgisini" koruyacaklarına dair haberlerin de sık sık Suudi basınında yer aldığına dikkat çeken Rus uzman, Arapların bu konuda umutlu olduklarını ifade etti. Kosac'a göre İsrail yöneticilerinin yorumlarında, Biden dönemindeki ABD-İsrail ilişkilerinde değişim olacağı bildirilse de bu ihtimal mevcut koşullarda mümkün gözükmemektedir. ABD ile İsrail'in, özellikle İbrahim Anlaşmalarına daha fazla Arap ülkesini dâhil etmek konusunda çok ciddi önceliklerinin de olduğuna dikkat çeken uzman, bu açıdan Demokratların Tel Aviv ile tartışan Obama çizgisine dönüşünün olmayacağına dair yorum yaptı.

• ABD, İran'la Çatışmayı Askıya Alıyor

Rusya'nın "Nezavismaya" gazetesinin 26 Kasım tarihli sayısında "ABD, İran'la Çatışmayı Askıya Alıyor" başlığıyla bir değerlendirme yayımlandı. Uzman görüşüne dayanan makalede ABD Savunma Bakan Vekili Christopher Miller'in hafta içinde "Şükran Günü" sebebiyle Ortadoğu'ya seyahati ve bunun İran açısından sonuçları değerlendirilmiştir. Gazetenin uluslararası yorumcusu yazar İgor Subotin'e göre söz konusu ziyaretle ilgili haber, Başkan Donald Trump yönetiminin bölgede İran güçlerine saldırmaya hazır olduğuna dair endişeleri arttırdı. Seyahatin öncesinde Amerikan medyasında, İsrail Savunma Kuvvetlerinin İran'a yönelik Amerikan saldırısından haberdar olduğu bilgisi de yer aldı.

Makalede, Christopher Miller'in atandıktan sonraki ilk uluslararası seyahat programı kapsamında öncelikle Ortadoğu'da konuşlanmış ABD Silahlı Kuvvetleri ve komuta personelinin yanı sıra "ev sahibi ülkelerin liderleri" ile de görüşeceği bildirildi. Ayrıca, görüşme sırasında

bölgenin güvenlik çıkarlarını tehdit eden olumsuz faaliyetlerle ilişkili mücadele konusunda da müzakerelere yer verileceği ifade edilmiştir. Yazıda görüşleri paylaşılan ve İranda ikamet eden Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi Uzmanı Nikita Smagin'e göre İranlı yetkililer, ülkenin güvenliğini tehdit eden tarafa, İslam Cumhuriyeti'nin kesin bir cevap vereceği uyarısına rağmen bu tür senaryoların endişe verici gelişmelere yol açabileceğini belirtir. İran'ın askerî gücünü İsrail ve Amerika ile kıyaslayan Smagin, bu bağlamda İranın potansiyelinin düşük olduğuna dikkat çekerek İsrail'i vurması zor görünse de ABD'nin bölgedeki güçlerine saldırabilir, yorumunda bulundu. Analiste göre, bu durumda Amerika'nın da askerlerine yönelik saldırıya karşılık vereceği aşikârdır ve bu da bölgede Kasım Süleymani olayı gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle de İran'ın ABD'ye ani saldırısı İran'ı zor durumda bırakabilir. Bir başka unsur da söz konusu durumun, İran'ın bir sonraki ABD başkanıyla ilişkilerini olumsuz etkilemesi olasılığıdır. İran yönetimi ise ilişkilerini bozma düşüncesine yakın görünmemektedir.

• İranı Trump İçin Kolay Bir Hedef Yapmaya Karar Verdiler

İrânın nükleer programının mimarı olarak görülen nükleer fizikçi Muhsin Fahrizade'nin başkent Tahran yakınlarında uğradığı suikast sonucu yaşamını yitirmesiyle ilgili haber Rus basınında geniş yer buldu. "Vzglyad" gazetesinin 28 Kasım tarihli sayısında "İran'ı Trump İçin Kolay Bir Hedef Yapmaya Karar Verdiler" başlığı ile uzmanların görüşüne dayanan bir değerlendirme yayımladı. Makalenin yazarı Andrey Rezçikov olayı "İran, nükleer programının "babasını" fizikçi Muhsin Fahrizade'yi kaybetti" şeklinde yorumladı ve Tahran'ın, olaydan ABD'yi ve İsrail'i sorumlu tuttuğunu ayrıca Muhsin Fahrizade cinayetine karşılık verme düşüncesinde olduğunu vurguladı.

Makalede görüşlerine başvuru Rusya Dışişleri Bakanlığına bağlı Moskova Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (MGİMO) Uzmanı Adlan Margoyev'e göre İran, nükleer anlaşmaya geri dönmeye karardır ve bu durumda ABD ve İsrail ile çatışmayı şiddetlendirmeyeceği düşünülmektedir. İsrail'in, İran'ı Biden yönetiminin Kapsamlı Ortak Eylem Planı'na dönmesini engellemeye çalıştığına dikkat çeken analist "Tahran bu provokasyona yenik düşerse bölgede silahlı çatışma riski artabilir ve bu durum da krizi, nükleer program üzerinden diplomatik olarak çözmeye kararlı olan İslam Cumhuriyeti için dezavantajlıdır" yorumunu yaptı. Rus analiste göre, Muhsin Fahrizade'nin sürekli koruma altında olmasına rağmen suikastın gerçekleşmesi iki nedene dayalı olabilir: İran özel servislerinin başarısızlığı ve bu saldırıyı düzenleyenlerin yüksek düzey eğitimleri. Ayrıca güvenlik gerekçesiyle ülkeyi terk etmediği, Obama yönetimi sırasında nükleer program müzakerelerine katılmadığı, birkaç yıl önce hayatına yönelik başarısız bir suikast girişimi olduğu bilinen ve Netanyahu'nun atom arşivinin sunumunda ondan bahsetmesi nedeniyle Muhsin Fahrizade'nin koruması güçlendirilebilirdi. Fahrizade'nin öldürülen İranlı nükleer bilim adamları listesinde beşinci olduğunu vurgulayan Adlan Margoyev; İranın, bu cinayete karşılık vermesi gerektiğini söyledi.

Yazıda görüşleri paylaşılan siyaset bilimci ve Ortadoğu uzmanı Mais Kurbanov ise İran özel servislerinin üst düzey çalışmalarına rağmen, bu durumda suikast girişimini önlemenin oldukça zor olduğunu vurguladı. Muhsin Fahrizade suikastının detaylarına değinen uzman, olayı İran'ın silahlı direniş göstermesi için İsrail'in yaptığı "provokasyon" olarak nitelendirdi. İran ise bu tür provokasyonlara Trump görevden ayrıldıktan sonra yanıt verebilir. Kurbanov'a göre ülke, bir bilim adamının öldürülmesinin ciddi bir provokasyon olduğunu, arkasında ise Tahran'ın Trump'a askerî bir saldırı başlatması için sebebiyet verme isteğinin yattığını farkındadır. Buna rağmen İranın askerî değil, barışçıl bir nükleer programa ihtiyacı var ve bu nedenle Tahran, Kapsamlı Ortak Eylem Planı'na dönmek için çaba göstermeye devam edecektir. Uzman, İran'ın Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Müfettişlerini nükleer tesislerine kabul etmeye hazır olduğunu ve Tahran'ın uluslararası toplumdan saklayacak hiçbir şeyi olmadığını belirtmiştir.

• Rusya ve Türkiye: Yeminli Arkadaşlar?

Rusya'nın ridl.io sitesinde Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Anton Mardasov ve Yenilikçi Kalkınma Enstitüsü İslam Araştırmaları Merkezi Direktörü Kirill Semyonov'un Türkiye-Rusya ilişkileri üzerine "Rusya ve Türkiye: Yeminli Arkadaşlar?" değerlendirmeleri paylaşıldı. Makalede iki ülke ilişkileri ayrıntılı şekilde alt başlıklarla incelenmiştir. Yazıya göre, 2020'de Rusya-Türkiye ilişkilerindeki yanılsamaların nihayet ortadan kaldırılmasının hem iyi hem de kötü yanları olduğu ifade edilmiştir. Türkiye'nin dış politikası algısı Rus propagandasının fenomenlerinden biri olduğunu vurgulayan uzmanlar, 2015 yılında "arkadan bıçaklanmanın" yerini hızla "dostluğun" aldığı ve "Türkiye'nin NATO'daki hayal kırıklığı" üzerine spekülasyonların arttığı vurgulandı. Makalede, Rusya ve Türkiye Cumhurbaşkanı'nun savaş ve barış konusundaki manevraları açısından birbirlerine benzedikleri için rekabet etmelerinin hem zor hem de kolay olduğu ifade edilmiştir. Yazıya göre Rusya, Libya'da Türkiye'ye karşı cephe alan Suudi Arabistan-BAE-Mısır ittifakına katılsa da Moskova ve Ankara iletişim için bir format bulmayı başardı. Ankara, Moskova'nın başta Mısır ve BAE olmak üzere Türkiye'nin bölgesel rakipleriyle oldukça yakın temaslarına olan kızgınlığını saklamamaktadır. Bununla birlikte Rusya ve Türkiye'nin muhalifleri arasındaki bu tür temaslar, Ankara ve Kiev arasındaki iş birliği (askerî-teknik iş birliği dâhil) ve Türk yetkililerin Kırım hakkındaki genellikle muğlak söylemleriyle dengelenmektedir.